

8. Jameson, F. (1981) *The Political Unconscious : Narrative as a Socially Symbolic Act*, Ithaca, Cornell University Press.
9. Ciocia, S. (2007) «Queer and Verdant' : The Textual Politics of Sarah Waters's Neo-Victorian Novels, *Literary London*, Vol. 5, I.2, pp. 1–25
10. Colby, R.B. (1995) *Some Appointed Work to Do : Women and Vocation in the Fiction of Elizabeth Gaskell*, Westport, CT, Greenwood Press.
11. Cazamian, L. (1973) *The Social Novel in England, 1830–1850 : Dickens, Disraeli, Mrs. Gaskell, Kingsley*, London, Routledge & Kegan Paul.
12. Williams, R. (1983) *Culture and Society, 1780–1950*, NY, Columbia University Press.
13. Gallagher, C. (1985) *The Industrial Reformation of English Fiction : Social Discourse and Narrative Form, 1832–1867*, Chicago, University of Chicago Press.
14. Brantlinger, P. (1977) *The Spirit of Reform. British Literature and Politics 1832–1867*, Cambridge, MA, Harvard University Press.
15. Lodge, D. (1989) *Nice Work*, Harmondsworth, Penguin.
16. Bjork, E. (1993) *Campus Clowns and the Canon : David Lodge's Campus Fiction*, Stockholm, Almqvist & Wiksell International.
17. Eagleton, T. (1988) The Silences of David Lodge, *New Left Review*, no. 172, pp. 93–102
18. Gutleben, C. (2001) *Nostalgic Postmodernism : The Victorian Tradition and the Contemporary British Novel*, Amsterdam&NY, Rodopi.

УДК 82.091

СПЕЦИФІКА ОБРАЗУ УКРАЇНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА КУЛЬТУРІ У ХІХ ст.

Тьопенко Ю.А., к. філол. н., доцент

*Київський національний університет технологій та дизайну,
вул. Немировича-Данченка, 2, м. Київ, Україна*

juliapr@bigmir.net

У статті розглянуто специфіку образу України в англійській літературі та культурі у ХІХ ст., який формувався на основі підвищеного інтересу Англії та Європи до українського козацтва, ускладнюючись низкою несприятливих обставин, зокрема, обмеженістю й нерегулярністю українсько-англійських літературних зв'язків, культурного обміну, відсутністю міжкультурного діалогу, а також ефектом «презумпції цивілізаційної зверхності».

Ключові слова: українська література, сприйняття, рецепція, інтерпретація, національна ідентичність, інонаціональна література.

СПЕЦИФИКА ОБРАЗА УКРАИНЫ В АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И КУЛЬТУРЕ В ХІХ ст.

Тёпенко Ю.А.

*Киевский национальный университет технологий и дизайна,
ул. Немировича-Данченко, 2, г. Киев, Украина*

В статье рассматривается специфика образа Украины в английской литературе и культуре в ХІХ ст., который формировался на основе повышенного интереса Англии и Европы к украинскому казачеству, что усложнялось рядом неблагоприятных обстоятельств, особенно ограниченностью и нерегулярностью литературных связей, культурного обмена, отсутствием межкультурного диалога, а также эффектом «презумпции цивилизованного господства».

Ключевые слова: украинская литература, восприятие, рецепция, интерпретация, национальная идентичность, инонациональная литература.

UKRAINE SPECIFIC IMAGE IN ENGLISH LITERATURE AND CULTURE IN THE XIX CENTURY

Tiopenko Ju.A.

*Kyiv national university of technologies and design,
Nemyrovych-Danchenko str., 2, Kyiv, Ukraine*

The article deals with the specification of Ukraine's image in English literature and culture in the XIX century, which was formed on the basis of England and Europe's great interest towards Ukrainian Cossackness. That was complicated because of a link of unfavorable circumstances especially the limited and sporadic literary relations, cultural exchange, lack of inter-cultural dialogue as well as the effect of «presumption of civilized domination».

The perception of one literature in the area of another in the union of reception (inspection, identification) and interpretation (comprehension, introduction to personal experience) is often associated with the emergence of «Delta»: the difference between the interpretation in «his» and «foreign» environment.

The reception of any national literature by any other national literature is not the same. Despite of its abundance the interliterature relationship world experience does not give any examples of universal receptive model. English and Ukrainian literature have been developing not by the same or typologically close, but different models: the former with a strong and long tradition model of «normal» or advanced development which was the characteristic of many European literatures; the latter according to the «abnormal» model, which was usual for most of the Slavonic literatures and cultures.

The process of penetration of Ukrainian Literature into English literature and in general into English cultural area lasted for at least more than two centuries. An intermediate link between «simple» reception as mastering a foreign material through its translation or other form of interliterary links, or interpretation should be regarded as «interpretive reception», or reception with elements of interpretation, which combines, on the one hand, assimilation, typical for the reception, on the other hand – the «transcript» of foreign literary and other codes inherent to interpretation. Interliterary links are the independent and self-sufficient phenomenon, but literary images of other countries and foreigners acquire the ability to focus on itself the majority everything that is happening in the field of contact between literature and other forms of literary connections.

During the historical period that preceded the nineteenth century, Europeans were interested in Ukraine mostly as a «country (or land) of Cossacks». The definition «Cossack» in those days often was used as a common name for the whole Ukrainian nation. This view had both their positive and negative aspects and connotations.

Key words: Ukrainian literature, reception, perception, interpretation, national identity, foreign literature.

Процес проникнення української літератури в літературу англійську й загалом до англослов'янського культурного ареалу триває вже, щонайменше, понад два століття, поступово набираючи обертів за кількістю, додаючи в якості, виявляючи, з одного боку, стихійність, залежність від різного роду об'єктивних і суб'єктивних обставин, зокрема, й зовнішньої щодо літератури природи, з іншого, – певну внутрішню логіку, у якій є ознаки системності та регулярності. Він міг би бути представлений як рух, здійснюваний по двох «коліях»: з одного боку, поступове збільшення обсягу літературного матеріалу, який залучається до «чистої» рецепції, з іншого, перехід на певному етапі від рецепції – до рецепції з елементами інтерпретації (інтерпретативної), а згодом – до власне інтерпретації.

Під рецепцією при цьому будемо розуміти всі випадки адаптації зразків української літератури англійською мовою, а також усі форми її засвоєння, у тому числі шляхом літературно-критичного та наукового осмислення, в англослов'янських літературах, насамперед у літературах Великобританії та США. Під інтерпретацією – спроби представників інонаціонального культурного середовища, спрямовані на розгляд того феномену, що його К. Гірц називає «структурами сигніфікації» («structures of signification»), а Г. Райл – «встановленими кодами», тобто на розшифровку кодів, на визначення соціокультурної, націокультурної, соціально-історичної, власне соціальної основи літературних творів, на розкриття їхнього соціально-історичного змісту та значення. Проміжною ланкою між «простою» рецепцією як засвоєнням інонаціонального матеріалу через його переклад або іншу форму міжлітературних зв'язків та інтерпретацією слід вважати «інтерпретативну рецепцію», або рецепцію з елементами інтерпретації, у якій поєднуються, з одного боку,

засвоєння, характерне для рецепції, з іншого – «розшифровка» інонаціональних літературних та інших кодів, притаманна для інтерпретації.

Шлях від рецепції до інтерпретації в багатьох випадках, як свідчить світовий досвід, пролягає через міжкультурний **діалог**. Саме наявність або, навпаки, відсутність (чи млявість) і невиразність діалогу визначає зміст і характер інтерпретативних стратегій на певному історичному етапі або в перехідні епохи. Для українсько-англійських відносин і взаємин українського красного письменства з англійським культурним ареалом загалом «порядок ходів» у їхньому історичному русі й розвитку був інший: рецепція – рецепція з елементами інтерпретації – інтерпретація – початкова стадія діалогу. У досить значній кількості випадків при цьому рецептивний етап тривав помітно довше, ніж усі інші разом узяті, часто справа доходила до повторної рецепції у вигляді нових перекладів тих творів українських авторів, які вже було перекладено англійською в попередній час. При цьому кількість, що формально зростала, не давала поштовху до виникнення нової якості, зосередженої вже не на власне рецепції, а на інтерпретації.

Перехід від рецептивного підходу на інонаціональну літературу до погляду на неї як на об'єкт інтерпретації не слід вважати чимось наперед заданим, обов'язковим і безумовно гарантованим. Він може відбутися, але може й не відбутися. Інтерпретація пов'язана з рецепцією, її обсягом, якістю, проте не впливає з комплексу рецептивних факторів безпосередньо. Для того, щоб належного рівня інтерпретації було досягнуто, потрібна низка передумов, сприятливий збіг різного роду обставин. До певної міри краще зрозуміти цю тезу допомагають, гадаємо, міркування Г.Р. Яуса щодо конкретизації вірша в зміні горизонту його рецепції під кутом зору історичного розуміння художнього тексту й естетичного судження про нього. «Після того, як ми вирішили підпорядкувати історичне тлумачення першому, естетичному, читанню і другому, пояснювальному, реконструкцію первісного літературно-історичного контексту, у якому був сприйнятий вірш, слід перевірити з огляду на тогочасну історичну дійсність – пише цей німецький теоретик літератури. Які сподівання тогочасного читача міг задовольняти або заперечувати вірш, якою була літературна традиція, якою – історична та культурна ситуація, з якою міг бути пов'язаний текст, яке значення мала для нього перша рецепція, які значення конкретизувалися лише протягом дальшої історії рецепції?» [1, с. 596]. Крім усього іншого, інтерпретація певного національного літературного продукту в інонаціональному середовищі (у нашому випадку: українського – в англійському) може бути різною за глибиною, якістю. Варто було б вести мову про *рівні* інтерпретації, але це питання теоретичне, яке не входить до кола інтересів авторки, зосередженої на історико-літературній і компаративній проблематиці

Одним із найбільш важливих «продуктів» процесу, про який ідеться, слід вважати формування образу України в англійському культурному ареалі та його еволюцію. Міжлітературні зв'язки є явищем самостійним і самодостатнім, проте «літературні образи/іміджі інших країн та іноземців, що створюються в певній національній чи регіональній свідомості й відбиваються в літературі», [2, с. 5] як один з можливих похідних продуктів цих зв'язків набувають здатності фокусувати на собі більшість усього того, що відбувається в царині і контактів між різними літературами, і інших форм літературних зв'язків. На нашу думку, мають цілковиту рацію ті учені з різних країн та наукових центрів, які звертають увагу на актуалізацію в новітню добу проблеми національних образів і стереотипів, супроводжувану вивченням обставин, за яких вони формувалися і змінювалися, та перенесенням акценту на дослідження соціокультурної специфіки і менталітету суспільства як на основну тенденцію розвитку і сучасної компаративістики, і ряду інших наукових дисциплін, включаючи, приміром, історіографію.

Контактний рівень українсько-англійських літературних зв'язків і зв'язків української літератури з національними літературами англомовного світу в їхньому історичному розвитку у вітчизняному літературознавстві можна вважати достатньо добре описаним, систематизованим, до певної міри повноти і глибини проаналізованим, а також, до всього, вміщеним у світовий контекст [3, с. 152]. Перші кроки проникнення української літератури до англомовного культурного ареалу, як відомо, сягають досить віддаленого минулого, а саме часів Київської Русі. Після досить тривалої перерви, зумовленої кардинальною зміною державно-політичних умов існування українців, у XVII–XVIII ст. контакти, нехай і в спорадичному режимі, відновлюються і тривають, даючи підстави говорити про те, що внаслідок цього минає «нульовий» цикл англо-українських зв'язків. Цей етап характерний, передусім, тим, що в цей час інтерес до України охоплює ширші, ніж це було до цього, кола британського суспільства. Про Україну й українців починають писати не лише англійські дипломати, а й учені, мандрівники, інженери: Р. Ноуллз, П. Гейлін, П. Рікоу, Е. Браун, Д. Белл, Д. Маршалл В. Кокс та ін. Тексти з української тематики, нехай не на регулярній основі, але з'являються на шпальтах англійських газет "Меркуріус політикус", «Модерет інтелідженсер", «Лондон газетт» та ін. Новою формою контактів стає діяльність британських фахівців з різних галузей, які, перебуваючи на службі російських царів, працюють на українських теренах і фіксують свої враження в письмовому вигляді. Ідеться, отже, про переважно нелітературні або долітературні зв'язки, які не мають безпосереднього спрямування на сферу літератури і культури, але, разом із тим, у певному сенсі готують тло для того, щоб таке спрямування згодом з'явилося, створюючи необхідні передумови для цього.

Як слушно стверджує Д. Наливайко, «інонаціональна рецепція готує появу й розвиток більш складних форм літературних відносин» [4, с. 59]. Утім, сама по собі рецепція за визначенням не здатна забезпечувати всіх потреб літературного обміну та міжлітературної взаємодії. Значення того періоду проникнення української літератури до Англії та англомовного ареалу, про який ідеться, не варто переоцінювати, бо він не виходив за межі «чистої» рецепції, залишаючись зосередженим на зовнішньому, формальному сприйнятті українського культурного матеріалу. До того ж рецепція хоч і відкривала англійцям Україну, крок за кроком збільшуючи обсяг інформації про неї, проте робила це в редукованому вигляді, представляючи її виключно як екзотичний світ, як цивілізаційну «не-Європу». З одного боку, тут давалася ознака та особливість будь-якого інонаціонального сприйняття національної дійсності, на яку звернув увагу Д. Наливайко: «...національну дійсність «аборигени» й іноземці сприймають по-різному: перші помічають і фіксують передусім явища й події, що відхиляються від норми, саму ж цю норму як таку вони не фіксують..., іноземцеві ж цікавою й гідною опису здається сама норма життя, звична «правильна» поведінка жителів країни, в яку він потрапив, яку він спостерігає і фіксує» [5, с.5]. З іншого, – специфічний погляд на «неанглійський» світ, притаманний англійцям з давніх-давен.

«Людина не живе, як тварина, безпосередньо і голяка на природі, людина живе всередині міфологічного універсуму, створеного з припущень і вірувань, що розвинулися на підставі екзистенційних стосунків, – пише Н. Фрай. – Більшості з них ми дотримуємося несвідомо... Майже все, що ми усвідомлюємо з цих стосунків, є соціально зумовленим або культурно успадкованим» [6, с. 18]. Соціальна зумовленість і культурна успадкованість давалися ознаки й у процесі формування образу України в Англії. Англійці міряли Україну й українців міркою власної духовної та культурної традиції та власної держави-імперії, і це, зважаючи на колосальну відстань між Британією та Україною, навряд чи сприяло адекватному розумінню того, що відбувалося на берегах Дніпра. Розвиваючи твердження про культурну успадкованість міфологічного універсуму, в якому існує людська свідомість, Н. Фрай зазначає, що «на споді культурної спадщини

має бути якась колективна психологічна спадщина, інакше прояви культури й уяви поза нашою власною традицією були б для нас недоступні» [7, с. 18]. Якщо взяти цю тезу як точку відліку, то можна буде припустити, що «на споді» англійського сприйняття України була певна наперед визначена і закріплена, сформована не раціонально, а ірраціонально, модель, яка містила загальні принципи й навіть оціночні параметри, релевантні для нього.

Коріння проблеми, про яку йдеться, варто, гадаємо, шукати все-таки не так на українському, як саме на англійському боці. У другій половині XIX ст. Англія – це, передусім, провідна світова потуга, велика імперія з колосальними можливостями в різних галузях життя, включаючи культуру, літературу та мистецтво. Крім того, й це, гадаємо, дуже важливо якраз під кутом зору аналізу особливостей англо-українських літературних зв'язків та образу України в англійському світі, саме із цього часу – друга половина XIX ст. – Англія вступає в один з найкращих, найвдаліших, найблагополучніших періодів своєї історії. Мається на увазі доба правління королеви Вікторії – вікторіанська доба.

Здолавши з допомогою союзників такого потужного й украй небезпечного конкурента, як Наполеон, і відтіснивши внаслідок цього Францію з першого місця в ієрархії «великих» держав на друге, Британія в цей час перетворилася на найбільш могутню, заможну, розвинуту країну і в Європі, і в усьому світі. Для англійців, за словами Л. Гамбурга, «настав час найбільшого національного самовдоволення і найвищої думки про себе... Прекрасний був час, скажу я Вам! Світ кебів, пабів, тростин і циліндрів, кінних прогулянок, складного етикету та особливої «вікторіанської» моралі. З тогочасної Англії вирушали по всьому іншому світу фотографія і кінематограф, телефон і телеграф, англійський діловий костюм і туристичні агенції, не кажучи вже про відкриття в науці та медицині. Читачі захоплювалися блискучою англійською літературою» [8, с. 7–8]

Окрім «імперськості» та «вікторіанськості» Великої Британії, на хід проникнення зразків української літератури до англійського культурного ареалу помітно впливав, причому аж ніяк не позитивно та конструктивно, різний рівень розвитку літератур англійської та української. Перша з них – англійська, – уже була «блискучою», сягнувши стадії розквіту, в той час як друга – українська – ще тільки-но торувала свій власний шлях, намагаючись з максимальною користю використати сучасну європейську традицію, проте усе ще залишаючись на роздоріжжі між, з одного боку, етнографізмом, зумовленим орієнтацією на усну народну творчість як домінуючу тенденцію літературного розвитку, з іншого, поступовим розворотом убік Європи. Можна говорити про дисонанс розвитку, про те, що англійська й українська література в другій половині XIX ст. перебували у різній ситуації. Це, безумовно, давалося взнаки у сфері їхніх зв'язків (згодом, у XX ст. схожий за характером гальмуючий вплив на контакти між ними здійснюватиме приналежність до різних політичних блоків та ідеологічних систем). Різностадіальність партнерів, а також різний ступінь включення кожного з них до регіональної, європейської, світової системи міжлітературних контактів і зв'язків створювали додаткові перешкоди й складнощі в налагодженні повноцінної взаємодії.

У другій половині XIX ст. говорити про хоча б відносно адекватний образ України в Англії і загалом в англійському світі не доводиться. Наявні певні елементи образу, розрізнені, фрагментарні, несистематизовані, у той час як повноцінного уявлення про новий для англійців український світ та його мешканців не має. Інший бік проблеми неадекватності полягає в тому, що елементи цього образу були переважно з розряду заснованих на принципі «першого погляду» (зазвичай поверхового), сенсаційно-екзотичних, таких, які не відображають ані сутність явища, ані його основні особливості.

А ось протиставлення «християнин» – «схизматик» як один з варіантів дилеми «Свій» – «Чужий», на яке звертає увагу Д. Наливайко [9, с. 8–9], відзначаючи його важливість і вагомість у сприйнятті українців та України в деяких інших країнах Європи, для англійців

практично не відіграло жодної ролі. Можливо, пояснення цього феномену варто шукати в позалітературних факторах, передусім, в особливостях англійської церкви, її тривалої, освяченої багатовіковою традицією, «опозиційності» католицизму і Ватикану. При цьому популярний у Європі протягом достатньо тривалого часу концепт «*Republica Christiana*» як практика підкорення багатьох світських держав одному церковному центру в особі Папи Римського, з яким пов'язано чимало сторінок європейської історії та історії культури, хоча і жодним чином не співвідносився з концептом «козацької християнської республіки», проте й не був безпосередньо протиставлений йому. Не маючи ані точок зіткнення, ані прямих конфліктних вузлів, ці дві фундаментальні комплекси ідей та значень не набували здатності посилювати ступінь зацікавленості англійцями Україною та сприяти інтенсифікації процесу проникнення української літератури до Англії та англомовного світу. Попри це сам по собі феномен українського козацтва й усього, що з ним було пов'язане, відіграв у розвитку українсько-англійських літературних зв'язків помітну роль.

Протягом історичної доби, яка передувала ХІХ ст., Україна цікавила європейців і викликала інтерес у них переважно саме як «країна (або земля) козаків». Збільшення потоку різноманітної інформації про Україну в Англії й загалом у Європі, починаючи з останньої третини ХVІ–початку ХVІІ ст., можна вважати прямим наслідком виходу козацтва і на внутрішню – українську (точніше, українсько-польсько-литовсько-російську), – і на зовнішню (власне європейську) арену, «розгортання його воєнно-політичної активності» [10, с. 52], зростання міжнародної популярності й авторитету.

Означення «козак» у ті часи часто вживалося як спільна назва для всього українського етносу. Характеризуючи відносини між слов'янськими народами під кутом зору їхньої спільності та єдності, А. Міцкевич, приміром, перераховуючи слов'янські народи, вживає не термін «українець»: «...без взаємної недовіри можуть зустрітися поляк і росіянин, чех-гусит і чех-католик, моравський брат і афонський монах, іллірієць, який користується глаголицею, і серб, який пише кирилицею, литвин і козак (*виділено нами – Ю.Т.*)» [11, с. 23]. Міфологізований образ «козака», який складається протягом відносно тривалого часу, залишаючись практично без серйозних змін, набуває, зрештою, вигляду одного з основних *концептів* у сприйнятті України та української культури і в самій Англії, і в англомовному світі.

Такий погляд мав і свої позитивні, і негативні риси та конотації. Специфічний стиль життя козацтва, його побут, включаючи екстравагантний для європейців вигляд і поведінку козаків, посилювали сприйняття України як екзотичного світу, а українців – як «не-європейців». Зі свого боку, цьому сприяла й така особливість ставлення «істинних» європейців до периферійних земель європейського світу, як іманентно притаманна Європі «презумпція цивілізаційної зверхності» (А. Гордон). З дещо іншого приводу, на іншому фактичному матеріалі – не українському, а сербському, балканському, – але про той самий ефект пише М. Тодорова, зазначаючи, що в ХІХ ст. «колишнє аристократичне неприйняття егалітарних селянських спільнот змінилося упередженістю міської (буржуазної та раціональної) культури щодо того, що вважалося забобонною – ірраціональною та відсталою – русальною традицією Балкан, єдиною цінністю якої визнавалося, що в очах Європи вона являла собою етнографічний музей просто неба» [12, с. 196].

Схожий апріорно необ'єктивний і неправильний підхід європейців до південних, східних слов'ян, деяких інших народів заснований на очевидному етноцентризмі, домінував протягом досить тривалого часу, додаючи значний елемент нездорового суб'єктивізму в їхнє сприйняття України й українців. Цікаво, що і українці, й інші слов'яни такий погляд приймали, зверхність визнавали, готові були миритися з таким станом речей.

Протягом ХІХ ст. образ України в англійській літературі, культурі, громадській думці складався переважно саме на основі таких уявлень – коли певною, а коли й значною

мірою спотворених, продиктованих не так самим предметом спостереження та знаннями про нього, як наперед заданими кліше і стереотипами. Це мало вагомі й не завжди позитивні наслідки. Одним з них виявилася відсутність у сприйнятті в Англії України та українців того, що Г.Р. Яус, посилаючись на Й. Рюзена, позначає як «місце творення смислу, у якому «з фактів минулого людського життя сформувалося щось таке, як історія, яку можна дослідити» [1, с. 247]. У нашому випадку за наявності «фактів», згадок про конкретні речі та окремих персонажів справа так і не доходила до їхнього бодай відносно цілісного, системного осмислення, яке б за певних обставин могло бути покладено в основу майбутнього «образу», сформованого на підставі реальних, а не уявних, знань та оцінок про об'єкт, без привнесення до нього не притаманних йому, некритично запозичених зі сфери «міфології» рис. В авторки, певна річ, немає й гадки звинувачувати на цій підставі в чомусь англійську літературу та культуру, бо алгоритм поведінки англійців, які звертали свої погляди на Україну й українців, був цілком природним, зумовленим об'єктивними обставинами.

Відомо, що образ-імідж явища за певних обставин має здатність набувати більшої ваги, ніж його – явища – сутність. Так сталося й у випадку з образом України в англійському культурному ареалі. Діалогу англійської та української культур подібний підхід теж аж ніяк не сприяв. Загалом вести мову про наявність такого діалогу протягом ХІХ ст. навряд чи можна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яус Г.Р. Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика ; пер. з нім. / Яус Г.Р. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2011. – 624 с.
2. Наливайко Д. Актуальні проблеми структури й стратегії літературної імагології / Наливайко Д. // Літературна компаративістика. – Вип. IV. Імагологічний аспект сучасної компаративістики: стратегії та парадигми. Ч. I.– К. : Видавничий дім «Стилос», 2011. – С. 4–60.
3. Українська література в загальнослов'янському та світовому контексті. / Українська література в загальнослов'янському та світовому контексті. т. 3. У взаєминах з літературами Заходу і Сходу. – К. : Наукова думка, 1998. – 480 с.; Зорівчак Р. Українська література в англійському світі / Зорівчак Р. Слов'янські літератури. Доповіді. XI Міжнародний з'їзд славістів (Братислава, 30 серпня–8 вересня 1993 р.). – К. : Наукова думка, 1993. – С. 147–161.
4. Орехов В.В. Русская литература и национальный имидж. Имагологический дискурс в русско-французском литературном диалоге первой половины XIX в. / В.В. Орехов. – Симферополь, АнтикВА, 2006. – 608 с.
5. Наливайко Д. Очима Заходу : Рецепція України в Західній Європі ХІ–ХVІІІ ст. / Наливайко Д. – К. : Основи, 1998. – 578 с.
6. Фрай Н. Великий код : Біблія і література / Н. Фрай ; пер. з англ. – Львів : Літопис, 2010. – 362 с.
7. Те саме.
8. Гамбург Л. Британія : Сотворення спорту / Л. Гамбург. – К. : Саммит-книга, 2010. – 247 с.
9. Наливайко Д. Актуальні проблеми структури й стратегії літературної імагології / Д. Наливайко // Літературна компаративістика. – Вип. IV. Імагологічний аспект сучасної компаративістики: стратегії та парадигми. Ч. I. – К. : Видавничий дім «Стилос», 2011. – С. 4–60.
10. Наливайко Д. Козацька християнська республіка (Запорізька Січ у західноєвропейських історико-літературних пам'ятках) / Д. Наливайко. – К. : Дніпро, 1992. – 494 с.
11. Mickiewicz A. Dziela. – Т. VIII. / A. Mickiewicz. – Warszawa, 1955. – 573 с.

12. Todorova M. *Imagining the Balkans* / M. Todorova. – New York, 1997. – 370 p.

REFERENCES

1. Yaus, G.R. (2011) *The experience of aesthetic perception and literary hermeneutics*. / Trans. from Germ, K., Publisher Salome Pavlichko "Fundamentals".
2. Nalyvaiko, D. *Current affairs of literary structure and imagology strategies*. / Nalyvaiko D. *Comparative Literature*. Vol. IV. *Imagological aspect of modern comparative studies, strategies and paradigms*. Part II / Nalyvaiko D. - K., Publishing House "Stylos", 2011. - p.4-60
3. *Ukrainian Literature in Common and global context* (1998), *Ukrainian Literature in Common and global context*. v. 3. *In relations with the literatures of West and East*, Kyiv, Naukova Dumka ; Zorivchak, R. (1993) *Ukrainian Literature in the English-speaking world*, *Slavic literature*. Report. XI International Congress of Slavists (Bratislava, August 30–September 8, 1993), Kyiv, Naukova Dumka, pp. 147–161 and others.
4. Orekhov, V.V. (2006) *Russian literature and national image*. *Imagological discourse in russian-french literary dialog in the 1 half of the XX century*, Simferopol, Antique, Ukraine.
5. Nalyvaiko, D. (1998) *By western Eyes : Reception of Ukraine in Western Europe XI–XVIII centuries*, Kyiv, Fundamentals, Ukraine.
6. Fry, N. (2010) *Great Code : The Bible and Literature*. / Trans. from English, Lviv, Chronicle, Ukraine.
7. The same.
8. Hamburg, L. (2010) *Brytania: Sotvorenie sport*. [Britain : Sport formation], Kyiv, Ed. "Summit Book", Ukraine.
9. Nalyvaiko, D. (2011) *Current affairs of literary structure and imagology strategies*, *Comparative Literature*. Vol. IV. *Imagological aspect of modern comparative studies, strategies and paradigms*. Part II, Kyiv, Publishing House "Stylos", pp. 4–60.
10. Nalyvaiko, D. (1992) *Cossack Christian republic (Zaporizhzhska Sich in the Western literary-historical monuments)*, Kyiv, Dnipro, Ukraine.
11. Mickiewicz, A. (1955) *Dziela*. Vol.VIII, Warszawa, Poland.
12. Todorova, M. (1997) *Imagining the Balkans*, New York, USA

УДК 821.161.2:82 – 311.6

ЛЮДИНА Й ІСТОРІЯ В РОМАНІ В. ЛИСА «МАСКА»

Хомяк Т.В., к. філол. н., професор

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

d-filf@znu.edu.ua

Стаття присвячена осмисленню історії і людини в її контексті в романі В. Лиса «Маска».

Ключові слова: інтер'єр, історія, метакоментар, ремінісценція, роман, сюжет, час.

ЧЕЛОВЕК И ИСТОРИЯ В РОМАНЕ В. ЛИСА «МАСКА»

Хомяк Т.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

Статья посвящена осмыслению истории и человека в ее контексте в романе В. Лиса «Маска»

Ключевые слова: интерьер, история, метакомментарий, реминисценция, роман, сюжет, время.

MAN AND HISTORY IN THE NOVEL «MASK» BY V. LYS

Номыак Т.В.

Zaporizhzhya National University, Zhykovsky str., Zaporizhzhya, Ukraine

The article is devoted to understanding the history and rights in the context of the novel "Mask" by V. Lys. The history of the novel "Mask" by V. Lys is not an object of artistic reflection. The interaction of man and history in the book has a slightly different shape. Today's reality (nineteenth century) are interwoven with historical milestones and events which are remoted in time. Milestone historical events are often mentioned here: Koliivshina, conspiracy against the emperor, the first partition of Poland, creating of Targovetska Confederation, Napoleon war, rebellion of Decembrists, Polish Uprising in 1830, joining West Volyn to Russia,